

and Technical Information = Tudományos és Műszaki Tájékoztató Bizottság) a szervezésben és megfelelő intézkedésekben való elmaradása miatt, ezt a bizottságot annak idején fenti feladatoknak ellátására hozták létre. Olyan jól szervezett testületnek kell felelősnek lennie a nemzeti tájékoztatásügyért, amely rendelkezik az irányításhoz szükséges megfelelő hatáskörrel és meg tudja előzni azt, hogy a kongresszus elé költségvetési tárgyalásokon nem megfelelő adatok és tervezetek kerüljenek.

BAKER után E. L. HESS, a biológiai tudományos társaságok szövetsége részéről állapította meg a biológiai szakirodalom rendkívül gyors növekedését. Bár köztudomású, hogy ez a szélsőséges növekedési ütem más tudományok területén is hasonló, ennek ellenére HESS szerint nem a szövetségi támogatásnak kell a tudományos társaságokat segíteni, hanem az információ-növekedés krízispontjának elérése fogja rászorítani a társaságokat a kiadási tevékenység szigorúbb kontrolljára.

Az IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers = Villamos és Elektronikus Mérnökök Egyesülete) elnöke, F. S. BARNES véleménye szerint a National Science Foundation-nak kellene megalapozni a kiadóvállalatokkal együtt azt a szabványt, amely az adatok cseréjéhez, a számítógépek csatlakoztatásához szükséges lenne. A főbb kutatási területek, amelyeken a kutatást meg kellene indítani az elektronika területén:

kik az információt igénylők, hogyan használják az információkat, a műszaki változások, az életkor és munkájuk jellegének függvényében;

kiadói technika automatizálása;

témafigyeléses szolgáltatások fejlesztése;

az elkészült számítógépi programok többoldalú felhasználása;

hatékony gazdasági modell kidolgozása a folyóiratkiadásra;

számítógépes és hagyományos visszakereső szolgáltatások összehasonlító gazdasági számításai;

intézkedési és szabványterv az információáramlás meggyorsítására.

Összegezve az NSF értekezletén elhangzott szakértői felszólalásokat, alapvető javaslatnak a megfelelő hatáskörrel és apparátussal rendelkező bizottság megalakítása tekinthető, az USA-ban folyó műszaki és tudományos tájékoztató tevékenység koordinálására és fejlesztésére. A javaslatok mellett az alábbi szempontok érvényesítését találták elsődlegesen fontosnak:

az információs rendszerek munkafolyamatának és felszerelésének alaposabb megismertetése mind az információszolgáltatók, mind a felhasználók részére;

a tudományos és műszaki információ megfelelő számbavételének és figyelésének pénzügyi és gazdasági támogatása;

az eljárásoknak, szolgáltatásoknak, rendszereknek, adatbankoknak a nagyobb hatékonyság biztosítására,

csatlakoztathatóknak kell lennie, ennek következtetését és fokozatait országos intézkedésnek kell biztosítani;

nem közvetlen szövetségi támogatás, hanem megfelelő felhatalmazások útján indirekt támogatás biztosítása;

a kutatások középpontjába a sürgős kérdéseket kell állítani, különös tekintettel a szervezésben szükséges következő lépésekre;

a primer tájékoztató források fejlesztésének kutatásába be kell vonni a másodlagos források fejlesztésének kutatását és az integrált rendszerek kiépítésének lehetőségeit;

kutatásokat kell folytatni, hogy a nagy adatbankokat hogyan lehetne egyszerűen, hatékonyan használni és hogyan lehetne növelni a szakterületek közötti kapcsolatot;

a megfelelő műszaki eljárások kidolgozásával és támogatással automatizált kiadói központok létrehozása.

[Scientific Information Notes, 7. köt. 1. sz. 1975. p. 7-10.]

(Grofcsik Gusztávné)

Az információs szakember helye a kutatócsoportban

Az utóbbi néhány évtizedben a kutatási munkában az egyéni kutatót fokozatosan felváltja a kutatócsoport, amelyben azonban nemcsak kutatók tevékenykednek, hanem, gyakorlati szakemberek és a különféle kisegítők egész hada is.

E tekintetben a Szovjetunióban és a szocialista országokban lassabb a kibontakozás, mint másutt, de az információs szakember iránti igény itt is mind nyilvánvalóbb.

Az igény kielégítésének a következő útjai-módjai vannak:

biztosítani kell, hogy a kutatóintézetek megfelelő számú információs szakembert alkalmazzanak, minthogy elképzelhetetlen, hogy a nagy tájékoztatói intézetek közvetlenül hasznosítható információval lássanak el minden konkrét kutatást;

az egyes kutatócsoportokba delegált információs szakember alapképztségének a kutatás tárgyával kell megegyeznie, különben nem jöhet létre hatékony párbeszéd közte és a csoport többi tagja között;

a kutatócsoportban dolgozó információs szakembernek természetesen ismernie kell a tájékoztatás módszertanát és technikáit.

Mindez – a személyi fejlesztés lehetővé tételén kívül – képzési intézkedéseket tesz szükségessé. Konkrétan a megfelelő „ráfejelő” formákat kell szükséges kapacitással a felsőoktatási intézményekben kifejleszteni. Ajánlatos

nemzetközi megoldások keresése. Ennek csirái a KGST országok moszkvai információs továbbképző intézetével adva vannak.

És végül: e célból is intenzívebbé kell tenni a szocialista országok közötti tapasztalatcserét, illetve a tapasztalat szerzésre a FID által kínált lehetőségeket felhasználni.

/SAH, Ja.: Trebovanija k informacionnomu rabotniku kak k cslenu naucsno go kollektiva = Naucsno-Tehnicoszkaja Informacija, 1. sor. 2. sz. 1976. p. 6–9./

A tezausz készítés dilemmái

Az egyes tudományterületek mind mélyebben és sokoldalúbban tárják fel a valóságot. Fokozódik a tudományok integrálódása. Ennek következményeként egyre bonyolultabbá és összetettebbé válik a tudományos szaknyelv.

Mindez természetesen tükröződik az információkat tároló szakirodalomban, valamint a szakirodalomkeresés eszközeiben, a deskriptorokban és a tezauszokban is.

A fejlődés útja összetett, egyre több grammatikai elemmel élő deskriptor kialakítása és alkalmazása. Az ilyen deskriptorok közötti kapcsolatok is szükségképpen differenciáltabbak lesznek. Ezáltal lehetővé válik a dokumentumok jellemzőinek és az információ iránti kérdéseknek mélyebb és pontosabb meghatározása, más szóval: a kereséssel járó zaj mérséklése. Az így szerkesztett tezauszok ráadásul még hasznos segédeszköznek bizonyulnának a szövegek számítógéppel történő szemantikai elemzésében és szintetizálásában is.

Az effajta tezauszok készítése rendkívül munkaigényes. Sok-sok minőségi munkaerő és számítógépi idő kell hozzá. A kínáló haszon azonban mégis egyértelműen azt sugallja, hogy e lépés megtétele érdemes és időszerű.

/LESKI, K.: Niektóre aspekty rozwoju tezausów = Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji, 21. köt. 1. sz. 1976. p. 31–33./

(Futala Tibor)

A tudományos és műszaki tájékoztatás kommunikációs hálózatának nézőpontjai

Egy régi indiai mese szerint hat vak ember tapintással akart képet kapni az elefánt külsejéről. Mivel azonban mindegyik más-más részét fogta meg, mindegyikben más képzet alakult ki róla: falhoz, kötélhez, kígyóhoz, legyezőhöz, oszlophoz és törhöz hasonlították. Mindenki kitartott a maga igazsága mellett, míg meg nem magyaráz-

ták nekik, hogy csak a részleteket összetéve kaphatnak hű képet az egész elefántról.

Hasonló a helyzet a kommunikációs hálózattal is: csak valamennyi részletnek és minden résztvevő nézőpontjának összegezése után kaphatunk róla teljes képet. És bár a kommunikációs hálózatot is legalább hat nézőpontból lehetne szemlélni, itt most csak azt a kettőt ismertettük, amely a 60-as években egy fizikai információs rendszer fejlesztése során nyert tapasztalatokat tükrözi. Az egyik középpontjában a közreadó áll, a másikban pedig a jelenlegi információs rendszerek rendezetlen helyzete, az együttműködés nem megfelelő volta és a felhasználó bekapcsolására szolgáló mechanizmus elégtelensége.

A diagramban szögletes keretben a rendszert működtető intézmények, valamint termékeik, a körökben pedig a rendszerrel valamilyen kapcsolatba kerülő személyek vannak feltüntetve.

Az első ábrán látható folyamat valamely ország alkotó szakemberével kezdődik, akinek csupán szabálytalan eszközei vannak az általa létrehozott információk továbbítására. Ha azokat folyóiratban megjelenteti, vagyis a szabályos közlés útjára bocsátja, azt is eldönti, információi melyik intézmény mechanizmusába kerülnek. Ezzel kapcsolatos lehetőségei adott helyzetétől is függenek, ezek a lehetőségek pedig országonként változnak. Információinak terjesztése most már a „kiadó”-ként jelzett intézmény kezében van. Innen az információk a szokásos úton (folyóirat, előfizetés, tiszteletpéldány, referálólapp, különlenyomat, stb.) kerülnek a felhasználóhoz.

Ez a kiadóból kiinduló szemlélettel felvázolt diagram lehetővé teszi az átfutási idő jobb ellenőrzését és a közreadási folyamat fejlesztését. Ahhoz azonban, hogy az egészről képet kapjunk, több részlet hiányzik, melyekből néhányat a 2. ábra szemléltet.

Több kutató – az 1. és 2. ábra alján feltüntetett felhasználókra összpontosítva figyelmét – megállapította, hogy rendszerek és szolgáltatások tömege áll ugyan a felhasználó rendelkezésére, többnyire mégsem tudja, hogyan juthat el a szükséges információkhoz. Talán az UNISIST lesz hivatva eltüntetni a 2. ábrán látható, ma még sűrűn előforduló kérdőjeleket. Több figyelmet kell szentelni a szolgáltatások megközelítésének, hogy a felhasználót a számára legmegfelelőbbel összekapcsolhassuk.

RANGANATHAN könyvtári törvényeit az információs rendszerek tervezőinek is meg kell szívlelniük:

az információk azért vannak, hogy felhasználják őket; kíméljük a felhasználó idejét;

a kommunikációs hálózat növekvő szervezet. Ennek a növekvő szervezetnek pedig minden részletét pontosan össze kell illeszteni, hogy képet kapva az egészről, valóban megértsük helyzetét és tisztán lássuk megoldandó feladatainkat.